

Af Jakob Christiansen,
kommunikationsmedarbejder,
Vidensteamets sekretariat

Som at sætte et barn op på en Harley

Så snart de unge fylder 18 år går de fra meget faste regler og rammer til en frihed, som for mange mennesker med udviklingshæmning eller senhjerneskade er meget svært at rumme. Det er som at sætte et barn til at køre motorcykel, mener afdelingsleder på botilbuddet Sølager, Jannik Møller.

Kenneth Dubert Larsen er 18 år og en af de unge beboere, der bor på Sølagers åbne boenheder ved Birkerød.

Foto: Privatfoto.

Det er valgdag, og danskerne strømmer til stemmeboksen for at sætte de afgørende krydser. En lille gruppe udviklingshæmmede beboere fra botilbuddet Sølager er i fællesskab med afdelingsleder Jannik Møller også mødt op for at bruge deres demokratiske ret.

Dagen er kulminationen på flere dages diskussion om demokratiet og partipolitik, og Jannik Møller føler en vis stolthed over, at beboerne er taget med op for at stemme, og at han nu har givet dem et godt grundlag for selv at overveje, hvilken politiker de er mest enige med.

Jannik, hvem var det nu, du sagde, vi skal stemme på? ...

Stoltheden falder fra hinanden med et brag, da en af beboerne pludseligt råber ud i valglokalet: ”Jannik, hvem var det nu, du sagde, vi skal stemme på?”.

Og mens afdelingslederen forsøger at rette tæerne ud, ender valgprojektet med, at de udviklingshæmmede beboere sætter deres kryds ved en kvinde, de synes ser sød ud på plakaten.

En lille pudsig historie, der alligevel illustrerer et paradoks, som Jannik Møller mener, der opstår, når unge med udviklingshæmning eller senhjerneskade går fra barn til voksen.

”For mig er det at stemme en vigtig del af det at være voksen og fri, men i virkeligheden var de nok mere interesseret i slikskålene på valgbordene end i noget som helst andet,” fortæller han med et smil på læben.

Men smilet gemmer også på alvor. For valghistorien er bare et af de mere uskyldige eksempler på, hvilke udfordringer personalet står overfor, når en ung med eksempelvis udviklingshæmning bliver myndig og pludseligt får en masse frihed og muligheder, som kan være svære at håndtere for både pædagoger, pårørende og de unge selv.

”Når de er voksne, har de mere frihed, men det er som en lille dreng, der har fået en Harley Davidson – og nu skal vi som personale så lære dem at køre på den. Det er en umulighed, men vi må ikke bare give dem en cykel i stedet,” siger Jannik Møller.

Bruger alle pengene på én gang

Beboerne på Sølagers åbne boenheder er blandt andet udviklingshæmmede eller har en senhjerneskade, og alle er over 18 år. Men flere af de unge bærer præg af en brat overgang til voksenlivet, og generelt er der mange udfordringer forbundet med de første år som myndige. For alle parter. Blandt andet får beboerne pension, og det er mange penge at administrere, når man måske ikke helt har forstået konsekvenserne af en skødesløs omgang med økonomien.

”Vi vil meget gerne hjælpe beboerne med at styre deres økonomi, men nogen af dem vil styre det selv, og så går de måske ned

Afdelingsleder Jannik Møller (i midten) gør meget ud af at hjælpe unge som Kenneth Dubert Larsen (th.) i at håndtere det nye liv som voksen.

Foto: Privatfoto.

og bruger det hele på én gang, og så kan de ikke forstå, at de pludseligt ikke har flere penge. Før de fyldte 18 år, kunne man jo bare sige: Nej, du må ikke få flere penge. Men nu står man i et dilemma som personale, for man kan ikke bare forbyde dem at bruge deres egne penge,” siger Jannik Møller.

Usikkerheden smitter af

På Sølager har de nu efter aftale med beboerne arrangeret det sådan, at beboerne har deres penge liggende i deres eget lille private pengeskab, som er låst inde i et stort pengeskab, som kun personalet har nøgle til.

På den måde har personalet ikke adgang til beboernes penge, mens beboerne skal henvende sig til personalet for at få låst deres penge ud.

Det har de ret til at få, men personalet får mulighed for at nå diskutere det uhenigtsmæssige i eksempelvis at bruge alle pengene på én gang.

Som medarbejder er man på meget mere sikker grund, når man har at gøre med personer under 18 år ...

Det er sådanne situationer, hvor personalet kan komme ud for nogle dilemmaer omkring, hvordan de skal reagere, og hvor grænserne skal trækkes.

”Som medarbejder er man på meget mere sikker grund, når man har at gøre med personer under 18 år. Når de er myndige, så bliver man usikker på, hvor de etiske grænser går, og det kan smitte af på beboeren. For hvis ”de voksne” er usikre, hvem passer så på mig?,” forklarer Jannik Møller.

Han har løbende møder med medarbejderne, hvor de diskuterer, hvordan man griber bestemte situationer an, så man rammer balancen mellem omsorgsforpligtelse og den enkeltes ret til frihed.

Nogen forældre bliver for eksempel meget fornærmede over, hvordan deres børn kan planlægge ferie uden om dem ...

”Hvis en beboer har fået at vide af lægen, at han ikke må drikke kaffe, så kan jeg ikke forhindre, at han gør det alligevel, men jeg vil forklare ham konsekvenserne ved hans handling og argumentere for, at han ikke skal gøre det. Hvis han så alligevel vil gøre det, så vil jeg ikke stoppe ham, men han må selv lave kaffen,” lyder et af eksemplerne fra Jannik Møller.

Forældrene har svært ved at give slip

Det er ikke kun beboerne selv, der kan være en udfordring. Forældrene kan også have svært ved at tackle deres børns overgang til voksenalderen. I 18 år har de passet og plejet deres børn og ofte haft en endnu højere beskyttelsestrang over for deres barn, end man ellers ville have, og med ét har de mistet retten til at bestemme og mistet det nære bånd, der var i mellem dem.

Nogle forældre bliver for eksempel meget fornærmede over, hvordan deres børn kan planlægge ferie uden om dem.

”Det er typisk også tabuemner som seksualitet, der kan give problemer. Nogen unge går måske ud og benytter sig af prostituerede, og det kan vi ikke gøre noget ved, men det er meget svært for forældrene at rumme,” forklarer Jannik Møller.

Der opstår mange dilemmaer i arbejdet med de unge beboere.

Foto: Privatfoto.

Jannik Møllers fem råd om overgangen fra barn til voksen:

- » Forbered de unge over tid på, at de engang bliver voksne. De skal øve sig i at bruge deres valgfrihed.
- » Lav langsigtede mål sammen med beboerne og følg dem.
- » Lav aftaler mellem beboer, ledelse og personale. Hvordan vil man reagere hvis han en dag eksempelvis gør skade på sig selv?
- » Tag familien med i beslutningerne i det omfang, det er muligt.
- » Vær aktivt involveret i beboernes beslutningsprocesser. Vær med til at afveje for og imod sammen med beboerne.

Om Sølager

Sølager er en institution med hovedkontor ved Hundested på Sjælland med otte afdelinger.

Den ene afdeling er et åbent botilbud, som rummer to huse i Birkerød med otte § 108-pladser og to § 107-pladser.

Derudover har afdelingen mulighed for at oprette matrikelløse afdelinger, som eksempelvis at leje et sommerhus.

Beboerne på botilbuddet er mennesker med udviklingshæmning eller hjerneskade evt. med psykiatriske overbygninger, dertil kommer misbrugsproblematikker, omsorgssvigt eller andre sociale problemstillinger, som har gjort, at de har været svære at rumme i andre tilbud.

Alle beboerne har mulighed for et dagligt beskæftigelses-tilbud.

Personligt gør han meget ud af kontakten med forældrene, og alle har fået udleveret hans mobilnummer med beskeden om, at de må ringe, hvis der opstår problemer af nogen art.

”En god kop kaffe med en forælder kan være en rigtig god investering. Hvis man eksempelvis gerne vil nedtrappe alkoholforbruget hos en beboer, så er det en fordel, hvis der også er trappet ned, når han er hjemme i weekenden,” konkluderer Jannik Møller.

En af de store problemer set med hans øjne er, at mange forældre samtidigt er væge for deres barn, og det kan skabe nogle rolleforvirringer, som ikke er hensigtsmæssige. Som væge kan man blandt andet få oplysninger om beboeren, som man ikke har krav på som forælder. Og det er et problem, mener Jannik Møller.

”Når man blander rollen som forælder sammen med sin myndighedsopgave, så kan det hindre den vigtige løsrivelsesproces, fordi beboerne i en vis forstand så stadig er et barn i forhold til sine forældre,” uddyber han.

Ublid overgang er et overgreb

Hans oplevelse er, at overgangen fra det 17. til det 18. år tit bliver alt for brat for både unge og forældre. De er simpelthen ikke godt nok forberedt på, hvor meget det ændrer hverdagen at gå fra barn til voksen. Mens forældrene er forvirrede over deres nye rolle, så er de unge langt fra altid klædt godt nok på til at tackle et liv, hvor de pludseligt får ansvar og mange valgmuligheder.

”Friheden giver knubs. Nu kan du drikke dig i hegnet, men det kan give problemer. Du får en kæreste, men hun går fra dig. Og når du ikke helt kan forstå årsag-sammenhæng, så bliver du bange. For hvis du kan miste kæresten, hvad kan man så ikke ellers miste,” siger Jannik Møller og pointerer vigtigheden af, at man i de pædagogiske tilbud langsomt klæder de unge beboere på til den kommende tilværelse som ”voksen”.

”For mig at se begår man overgreb, hvis man pludseligt bare giver dem frie rammer. Hvis man har haft meget stramme regler som 17-årig og så pludseligt får så meget frihed, så er det klart, at det bliver svært.”

Et ekstra handicap

I det hele taget er Jannik Møller ikke overbevist om, at det nuværende system fungerer, som det skal. For nok er han tilhænger af en stor grad af frihed over for sine unge beboere, men hverdagens dilemmaer og problemstillinger i botilbuddet, har fået ham til at tvivle på, at det altid er hensigtsmæssigt at give de unge så stort et ansvar, som er meget svær for dem at håndtere.

Set ud fra et samfundsmæssigt synspunkt er der fornuft i at have en skæringsgrænse ved det 18 år. Men man skal også bare vide, at samfundet dermed giver mennesker, som vores beboere, et ekstra handicap oven i det, de har i forvejen ...

”Set ud fra et samfundsmæssigt synspunkt er der fornuft i at have en skæringsgrænse ved det 18 år. Men man skal også bare vide, at samfundet dermed giver mennesker, som vores beboere, et ekstra handicap oven i det, de har i forvejen. Et handicap, der består i, at de ikke kan leve op til de krav, der bliver stillet til en som voksen. Man kan jo ikke tage ansvar, hvis man ikke forstår konsekvensen af sine handlinger,” slår Jannik Møller fast.